

הרב יהודה גלעד עוונות ראשונים

בין חטא אדם לחטאו של קין*

א. חטא אדם וחטא קין

ב. בין שני החטאים

ג. צו המוסר – כדבר ה'

ד. פירושים שונים מדוע לא שעה ה' למנחת קין

ה. דבר ה' – כצו המוסר

א. חטא אדם וחטא קין

בריאת העולם, בה פותחת התורה, מתארת עולם שכולו טוב: בפרק א' רואה האל כל דבר שנברא שהוא טוב, ובפרק ב' מעידה התורה על הגן ופריו שטוב ונחמד הוא. אך אלו מעשי הבורא, ואילו האדם - קלקל במעשיו. הסיפור הראשון בתורה על מעשי האדם הוא חטא האכילה מעץ הדעת טוב ורע, והשני הוא רציחתו של הבל על ידי קין. וכך העולם נברא ב"כי טוב", אך מעשי האדם השחיתוהו.

לכאורה שונים מאד החטאים זה מזה. אדם חטא בכך שעבר על דברי ה' "לא תאכל ממנו". לא הייתה סיבה וטעם לאיסור זה מלבד ציווי האל. ואילו קין לא עבר על צו ה', אך חטא בחטא המוסרי הנורא מכל – רצח. ואם כן, שונים מאד החטאים זה מזה.

לכן מפתיע לגלות שמשווה התורה בין תגובת ה' לשני החטאים בשורה ארוכה של רמזים והפניות. לאחר שנעמוד על השוואות אלו, ננסה להבין מה רוצה התורה ללמדנו בהשוואתה בין חטא אדם לחטאו של קין, ולצורך כך נדון גם במניע של קין – מדוע לא שעה ה' למנחתו.

ב. בין שני החטאים

כאמור, חטא אדם וחטא קין שונים מאד זה מזה, אך בתגובת ה' אל החטאים ישנם קווי דמיון רבים. ונמנה כמה מהם:

1. פניה בשאלה – לאחר חטאו של אדם פונה אליו ה' בשאלה רטורית: "וַיִּקְרָא ה' אֶלְהִים אֶל הָאָדָם, וַיֹּאמֶר לוֹ: אַיֶּכָּה?". ובשאלה רטורית פונה גם אל קין: "וַיֹּאמֶר ה' אֶלְהִים אֶל הָאָדָם, וַיֹּאמֶר לוֹ: אַיֶּכָּה?".

* מאמר זה הינו פרק מתוך ספר שיעורים בספר בראשית, שעתיד לצאת בקרוב בעז"ה, בעריכת הרב בני הולצמן.

- אָל קין: אַי הָבֵל אָחִיךָ?׃ עוֹד נִשִּׁים לֵב כִּי בִשְׂתֵי הַשְּׂאֵלוֹת לִשׁוֹן ״אִיה״, כְּבִיכּוֹל מַחֲפֵשׁ הָאֵל אַחֵר הָאָדָם.
2. **תְּשׁוּבָה מִתַּחֲמֶקֶת** - אָדָם עוֹנָה לְשֵׂאלָה בְּתִירוּץ מִתַּחֲמֶקֶת: ״וְאִירָא כִּי עִירָם אָנֹכִי וְאֶחָבָא״. וְאִף קִין עוֹנָה בְּתִירוּץ: ״לֹא יָדַעְתִּי. הֲשִׁמֵּר אָחִי אָנֹכִי?״.
3. **הַסְתַּתְרוֹת** - לְאַחֵר חֲטָאוּ נַחֲבָא אָדָם מִפְּנֵי ה': ״וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאֶשְׂתּוֹ מִפְּנֵי ה'״. וְכַאֲמֹר, אִף מַעִיד עַל כֵּךְ בְּדַבְרֵיו: ״וְאִירָא כִּי עִירָם אָנֹכִי וְאֶחָבָא״. וְאִף קִין אֹמֵר בְּמִשְׁאֵו וּמִתְנֹו עִם ה': ״וּמִפְּנִיךָ אֶסְתֵּר״.
4. **תּוֹכַחַה בְּשֵׂאלָה** - ה' פּוֹנֵה אֵל קִין לְאַחֵר חֲטָאוּ בְּשֵׂאלָה ״ וַיֹּאמֶר: מָה עָשִׂיתָ?״. וְאִמְנָם אָדָם לֹא נִשְׂאֵל שֵׂאלָה דּוֹמָה, אִךְ אֵת הָאִישָׁה שׁוֹאֵל ה': ״מָה זֹאת עָשִׂיתָ?״.
5. **לִשׁוֹן הָעוֹנֵשׁ** - עוֹנֵשׁוֹ שֶׁל אָדָם פּוֹתַח בְּמִילִים ״אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ״. לִשׁוֹן אֲרוּרָה וְאֲדָמָה מִצְאָנוּ גַם בְּעוֹנֵשׁ לְקִין: ״אֲרוּרָה אֲתָה מִן הָאֲדָמָה״¹.
6. **גְּלוּת** - גַּם אָדָם וְגַם קִין מְגוֹרָשִׁים בְּעַקְבוֹת הַחֲטָא. אָדָם: ״וַיִּשְׁלַחֵהוּ ה' אֶל-לְקִים מִגֵּן עֵדֶן״. וְאִצֵּל קִין: ״וַיֵּצֵא קִין מִלְּפָנֵי ה' וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נֹד קִדְמַת עֵדֶן״².
7. **״מִתְנַת פִּיּוּס״** - לְאַחֵר חֲטָאָם שֶׁל אָדָם וְחוּוָה וְעוֹנֵשׁ מִסְתַּיִם הַשִּׁיחַ עִם הָאֵל בְּפִסּוֹק מִפְתִּיעַ: ״וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאֶשְׂתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׂם״. לְמִרּוֹת הַחֲטָא וְהָעוֹנֵשׁ, הַסִּיּוּם הוּא בְּמַעִין מִתְנָה א-לוֹקִית הַנִּיתְנָת לְאָדָם. גַּם לְאַחֵר עוֹנֵשׁוֹ שֶׁל קִין, סִיּוּם הַשִּׁיחַ עִם הָאֵל (אִמְנָם לְאַחֵר מַעִין מִשָּׂא וּמִתֵּן) הוּא בְּמִתְנָה לְחוּטָא: ״וַיִּשֶׂם ה' לְקִין אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אֹתוֹ כָּל מִצָּאוֹ״.
8. **מוֹטִיב הַתְּשׁוּקָה** - הַמִּילָה תְּשׁוּקָה יִיחֻדִּית בְּתַנּוֹךְ לְשׁוֹנֵי סִיפּוּרִים אֱלוֹ³, וְנֹאמְרָה גַם לְחוּוָה בְּחֲטָא הָרֵאשׁוֹן, וְגַם לְקִין. אִמְנָם נֹאמְרָה הַמִּילָה בְּהַקְשֵׁרִים שׁוֹנִים, אִךְ עֲצָם הַחֲזָרָה בְּשׁוֹנֵי הַסִּיפּוּרִים עַל מִילָה יִיחֻדִּית יֵשׁ בָּהּ כַּדִּי לְקִשׁוֹר בִּינֵיהֶם. בְּחֲטָא הָרֵאשׁוֹן נִעֲנֵשׁה הָאִישָׁה ״וְאָל אִישׁךָ תִּשׁוּקְתֶךָ״. וְלְקִין נֹאמֵר לְאַחֵר שֶׁלֹּא שַׁעָה ה' לְמִנְחָתוֹ, בְּקִשֵּׁר לִיחֲסוֹ עִם הַחֲטָא: ״וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתוֹ״.
9. **הוֹלְדַת הַדּוֹר הַבָּא** - לְאַחֵר סִיּוּם סִיפּוּר חֲטָא אָדָם כּוֹלוֹ, נִפְתַּח הַסִּיפּוּר הַבָּא: ״וְהָאָדָם יָדַע אֵת חַוָּה אֶשְׂתּוֹ, וַתֵּהָרַר וַתֵּלֶד אֵת קִין״. לְאַחֵר סִיּוּם חֲטָאוֹ שֶׁל קִין, הַפִּסּוֹק הַבָּא הוּא ״וַיֵּדַע קִין אֵת אֶשְׂתּוֹ וַתֵּהָרַר וַתֵּלֶד אֵת חַוָּה״.

1. וְאִמְנָם לֹא מִצְאָנוּ שֶׁאֲרוּרָה אָדָם עֲצָמוֹ, אֲלֵא רַק ״אֲרוּרָה הָאֲדָמָה״. אִךְ נֹאמֵר שֶׁם אֵל הַנְּחֹשׁ: ״אֲרוּרָה אֲתָה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה״.

2. וְנִרְאָה שֶׁשְׁנֵיהֶם גּוֹרְשׁוּ לְקִדְמַת עֵדֶן. שֶׁאִצֵּל אָדָם הַמִּשְׁךְ הַמִּשְׁפָּט: ״וַיִּגְרַשׂ אֵת הָאָדָם, וַיִּשְׁפֹּן מִקִּדְמַת לְגֵן עֵדֶן אֵת הַכְּרִבִּים״.

3. מִלְּבַד בְּשִׁיר הַשִּׁירִים ז', יֵא: ״אֲנִי לְדוּדִי וְעֵלִי תְּשׁוּקְתוֹ״.

ג. צו המוסר – כדבר ה'

כפי שאמרנו למעלה, אין בחטאו של אדם - האכילה מעץ הדעת טוב ורע - חסרון הגיוני, חברתי או מוסרי. ויתרה מזו: אכילת פרי העץ פתחה את עיניו, עד כדי כך שאפשר שאכן צדק הנחש באומרו "כִּי בַיּוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ וַנִּפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם כְּאֱלֹהִים יִדְעֵי טוֹב וְרָע" (ג), (ה). ואין כאן אלא "חטא דתי". לעומת זאת, קין בחטאו לא עבר כלל על דבר ה', שהרי לא נצטווה בשום מקום שלא לרצוח. ובכל זאת מובנת אשמו הנוראה, שהלא איסור הרצח הוא צו המצפון, ואיסור בסיסי ב"מוסר הטבעי".

ובהשוואתה את חטאיהם של אדם וקין כביכול אומרת לנו התורה: כשם שחטאו של האדם חמור ונורא, שהרי עבר על דבריו המפורשים של האל, ואכל מן העץ שנצטווה לא לאכול ממנו, כך גם חומרתו של חטא קין: צו המוסר עומד בדרגה אחת עם דברי האל, וסטייה ממנו הרי היא סטייה מרצונו של ה', אף בדבר שלא ציווה עליו במפורש. ואם כן, השוואת התורה בין החטאים כדי להשמיע לנו את חשיבות המוסר הטבעי, ולהשוותו לשמיעה בקול ה'. אך בנוסף לכל הנ"ל, ברצוננו להעלות מסר נוסף העולה מהשוואת החטאים. ולצורך כך נקדים דיון על האירוע שהביא בעקבותיו את חטאו של קין: מדוע שעה ה' למנחתו של הבל, ואל מנחתו של קין לא שעה?

ד. פירושים שונים מדוע לא שעה ה' למנחת קין

קין והבל מביאים שניהם מנחה לה', אך שועה ה' למנחת הבל בלבד, ולא אל קין ומנחתו. וכדברי הפסוקים (בפרק ד'):

(ג) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה':

(ד) וְהֶבֶל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבֵּהֶן. וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל וְאֶל

מִנְחָתוֹ:

(ה) וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד, וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:

ולא ביארה התורה מדוע שעה ה' אל הבל ולא אל קין.

חז"ל מבארים⁴ שקין הביא קרבנו לה' מהגרוע שבפרי האדמה, ואילו הבל הביא מהמובחר שבצ'אנו. וכנראה מדויקים זאת מהכתוב אצל הבל "מבכורות צאנו", בעוד שאצל קין סתם הכתוב "מפרי האדמה". אך ודאי שאין דיוק זה מוכרח בפסוקים⁵. ויתרה מזו, הלא קין הוא

4.בראשית רבה פרשה כ"ב סימן ה', ועוד. ומובא ברש"י פסוק ג.

5.וכפי שכותב על כך הלל צייטלין (ראה לקמן הערה 7): "אם קבלה היא נקבל, אבל פשט הכתוב 'ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' איננו מוכיח כלל וכלל שהביא קין מנחה גרועה".

היוזם, והראשון בעולם שחושב ומביא קרבן, ואילו הבל נגרר ומגיב; ואדרבה, יש מקום לקבל את קורבנו של המתעורר הראשון⁶. קושייתנו על פירוש זה, שאינו מופיע בכתובים, תהא נכונה למעשה על כל הצעה להבין מדוע לא התקבל קורבנו של קין, שהלא בפשט הפסוקים לא מופיעה כל סיבה מדוע אל קין ומנחתו לא שעה.

כמה מפרשים והוגים מציעים שהדברים המופיעים בתחילת הפרשה (ד', ב): "וַיְהִי הֶבֶל רֵעָה צֹאן, וְקִין הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה", הם הם הסיבה לכך שקורבנו של קין לא התקבל. ונמנה שלושה שהלכו בדרך זו:

ר' יצחק אברבנאל מפרש שקדם לקרבן מריבה בין קין להבל האם עדיף החקלאי או רועה הצאן. ובלשונו (בדילוגים):

והנה הביא קין גם כן מנחה לה', לא להודות לו על הצלחתם באומנותם, אלא לפי שנתחדשה ביניהם קטטה. שהיה קין אומר שמלאכתו ואומנותו היתה יותר טובה ונרצית לפניו יתברך להיותו עובד אדמה נותן לחם לכל בשר, שכל זולתו יצטרך אליו והוא לא יצטרך אליהם והיא מעלה גדולה. גם שהיו בעבודתו מינים רבים מהפירות וירק עשב ... גם שהיו הקנינים דברים הכרחיים לחיות האדם והחיות הכרחי להשגת שלמותו. ולא היתה כן מלאכת הבל, כי היא כלה בדברים מדומים, את כל אלה ישא רוח. והבל היה אומר להפך זה, שאומנותו יותר נכבדת מאומנות קין. אם מפאת הנושא, שהוא החי המרגיש ומלאכת קין היה צומח ... ומלבד זה היה ענין ההנהגה והכבוד טוב בעצמו, עד שנקרא הקב"ה 'רועה ישראל', והאבות הקדושים ודוד המלך כולם היו עתידין להיות רועי צאן, ולא יקרא אחד מהם עובד אדמה.

והחליטו ליישב את המחלוקת על ידי קרבן (בדומה למעמד אליהו בכרמל):

להיות הקטטה הזאת ביניהם איש איש על מלאכתו, אמרו: ירא ה' וישפוט. ולכן הביא כל אחד מהם מנחה לה' מפרי אמונתו, כדי שידע השם את אשר לו ואת הקדוש יקרוב אליו, בשלחו אש מן השמים על המנחה היותר נרצית אצלו.

בכיוון זה, שקרבנו של קין לא התקבל בהיותו עובד אדמה, הלך גם הרש"ר הירש בפירושו לתורה כאן. לשיטתו, החקלאות גורמת לאדם להיות חומרי, ואילו רעיית הצאן מעוררת את הרגש. ואלו מילותיו:

6. כפי שמביא הרב אלחנן סמט בשם "צרור המור". ראה בספרו עיונים בפרשות השבוע (מעליות תשס"ב), עמוד 7.

החקלאות דורשת את כל כוחותיו הגופניים של האדם ... עליו להקדיש את כל חייו לקיומו הגופני ... בזיעת אפיו הוא הרוה את אדמתו, וזו נעשית לו לערך עליון, היא הופכת לחלק של אישיותו, הוא נאחז בה ומתיישב. והנה, החקלאות מעוררת ומפתחת את התרבות. לזכותה יש לזקוף את מרבית ההמצאות האמנויות. ההתיישבות יוצרת את החברה, את המדינה ואת יחסי המשפט, כשנגזר על האדם לעבוד את האדמה, נפתח הפתח להתפתחות האנושית. אך מאידך: האיכר הוא עבד לשדהו, ואדמתו מושכתו אליה ... בנקל יבוא לידי הערצת כוחות הטבע, שבהשפעתם תלוי שגשוג שדהו. האמונה בה' ובמעלת האדם אבדה לראשונה אצל עמים חקלאיים. שם התפתחו לראשונה עבודות ואלילות. כנגד זה מעלה יתרה נודעת לחיי הרועה. עיקר עיסוקו ביצורים חיים. הטיפול בהם מעורר רגשות אנושיים והשתתפות בצער הבריות. קניינו הוא נייד ... כך יינצל הרועה מסכנת ההפרזה בערך עצמו ורכושו. משלוח ידו לא יעסיק את כל כוחותיו. אין הרוח נרתמת כל כך לעבודה, ועודנה פנויה לערכים אלהיים ואנושיים. משום כך היו אבותינו רועים ...

גם ר' הלל צייטלין הי"ד סבר שה' לא שעה למנחתו של קין בהיותו חקלאי. אלא שנחלק על הרש"ר בחיסרון שבדבר, ולשיטתו אין זאת משום שעובד האדמה גשמי, אלא שהתורה מתנגדת לקניין האדמה שמייצג החקלאי. ומלשונו⁷:

ואולם את המפתח להבנת כל העניין צריך לבקש לא בנימוקים אישיים מוסריים, על פי דרכו של הירש, כי אם בנימוקים סוציאליים מוסריים. כתבי הקודש מבכרים את עבודת המרעה על פני עבודת האדמה לא מפני שעבודת המרעה מקרבת את האדם לבוראו ועבודת האדמה מרחקת אותו ממנו, כי אם מפני שעבודת האדמה קשורה היא במושג הקניין הפרטי של העובד, ואין כתבי הקודש מודים בזכות שיש לו לאדם הפרטי על האדמה, בלתי אם בהגבלות ידועות ובתנאים ידועים.

בפרשנות זו, שאי קבלת מנחתו של קין נובעת מהיותו עובד אדמה, אוחזים מפרשים והוגים נוספים⁸. אך גם היא מוקשה, כפי שהקשנו על דברי חז"ל, שהלא לא רומזת התורה כלל לקשר בין אומנותם של קין והבל לאופיים, והפרט בכותרת לא בא אלא להסביר מדוע הביא קין

7. במאמרו "מושג הרכוש והקניין בכתבי הקודש". נדפס ב"ספרן של יחידים" (מוסד הרב קוק תש"מ) מעמ' 217.
8. וזו גם מסקנתו של הרב אלחנן סמט (לעיל הערה 6). ומבסס זאת בין היתר על המבנה הספרותי של הפרשה, יעויין שם.

מנחה מן הצומח, והבל מן החי⁹. ועוד, שיש בפרשנות זאת מידה דטרמיניסטית מסויימת: האם מנוע עובד האדמה להיות גם עובד ה' ? ורועה הצאן, האם מובטח לו שלא יחטא ?

ה. "ואל קין ואל מנחתו לא שעה"

כאמור, המשותף לכל הניסיונות למצוא חטא בעטיו לא התקבל קורבנו של קין הוא, שהדבר לא כתוב בפשט הכתובים. שהרי אם ניצמד לדברי התורה עצמם, לא נמצא בהם פגם בהתנהגותו של קין. יפה ניסח זאת צייטלין בהביאו את הקושיה, קודם שיביא תירוץ:

כשאנו מתבוננים בכללות הסיפור של קין והבל, וקוראים בעיון את הכתוב 'ויחר לקין מאד ויפלו פניו', לבנו מתמלא רחמים על בן אדם זה, שלבו מלא שירה לה', השתפך על כל גדותיו בתודה, עד שדרש לו ביטוי בגילוי הקדמוני והטבעי, בהבאת מנחה, וזה שאליו נשא את נפשו - אל עולם, אבי כל היצור - לא שעה אליו ואל מנחתו. ביחד עם המשורר הגדול לאנגלים בשירת 'קין' שלו¹⁰, אנו מתמרמרים על המעשה אשר נעשה ליצור הראשון אשר הביא קרבן לה', אף שאיננו קוראים תגר כמוהו, ואיננו מטיחים דברים כלפי מעלה כמוהו, בדעתנו כי א-לוהינו הוא 'א-ל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא'.

אך גם לאחר מסקנת צייטלין, שאין עוול לפני ה', לא נסטה מפשט הפסוקים, ולא נבקש עילה שאינה כתובה לדחיית קרבנו של קין.

לכן נראה להציע שכל מטרת הסיפור היא לומר לנו שלא ראה קין שום סיבה לכך שקרבנו נידחה. קין לא חטא, לא זלזל בקרבן, וודאי לא היה גשמי או רכושני מאחיו. ואחרי כל זאת, כשעומד קין ורואה שלא התקבל קורבנו – עליו להפנים ולדעת שאין אנו מבינים את מעשי האל. וכדברי ספר איוב ("א, ז): "הַחֶקֶר אֵלֹהִים תִּמְצָא? אִם עַד תִּכְלִית שְׂדֵי תִּמְצָא?". דווקא כשעומד האדם חסר אונים וחסר תשובה מול מעשי האל אשר נראים לו שרירותיים – אז נבחנים מעשיו ותגובתו. חטאו של קין היה שלא ידע לקבל ולהפנים שרצון האל לדחות את מנחתו ולקבל את מנחת אחיו, אלא במצוקתו קם ורצחו נפש. דווקא אם נמנע מלייחס סיבה לאי קבלת קורבנו של קין, יחודד חטאו האמיתי – תגובתו לחוסר הבנת האלוקי בקנאה ורצח.

9. ועוד מקשים הן הרש"ר הירש והן צייטלין על עצמם, שהיעוד אותו צופן הקב"ה לעמו הוא להיות עובדי אדמה בארץ ישראל. ומתריצים, כל אחד לשיטתו, שבמצוות התורה ישנה התמודדות עם הסכנות שבעבודת האדמה. יעויין בדבריהם.

10. כוונתו למחזה "קין" של הלורד ג'ורג' ג. ביירון. שם קין מוצג כמעין צמחוני, המטיח דברים כלפי מעלה על האל הצמא דווקא לבשר ודם, ולא לקרבן מן הצומח (ובהקשר זה גם הורג את אחיו). את המחזה בתרגומו של דוד פרישמן אפשר למצוא ב"פרוייקט בן יהודה".

ה. דבר ה' – כצו המוסר

אם נבין כך את חטאו של קין, הרי מתחדדת הבנה נוספת בהשוואה בין חטא זה לחטאו של אדם:

לא רק כמסקנתנו למעלה, שחטאו של קין נגד המוסר הטבעי שקול כנגד חטאו של אדם על דברי האל, אלא ההשוואה מלמדת אותנו גם את ההיפך:

ו. סיכום

לאחר שני תיאורי הבריאה המופלאים וההרמוניים בפרקים א' וב', מציגים פרקים ג' וד' את מעללי האדם, המספקים הסבר מסויים לפער בין המושלמות של העולם כפי שנברא על ידי ריבונו, לבין מצבו העכשווי כפי שנגלה לעינינו. פרק ג' עוסק בחטא הקדמון שחטא אדם כנגד בוראו, ובכך גזר על האנושות את המיתה שבידי שמים. ופרק ד' עוסק בחטאו של קין, שהביא לעולם את הרצח – מיתה בידי אדם. בשיעור זה עסקנו בהשוואה שבין שני החטאים הללו ובמשמעויות הערכיות הנגזרות ממנה, אך גם ניסינו לפצח את הרקע לחטאו הנורא של קין. הצורך העמוק להבין את נסיבות החטא מונע אולי גם מן האמונה שאם רק נדע ונבין מה עלול להביא אדם לבצע רצח, הנורא שבחטאים, נצליח גם למונעו. והנה, מסתבר שהתורה מעלימה מעימנו באופן מובהק את הסיבה לכך שקורבנו של קין (שהיה היוזם והראשון) לא נתקבל. מתוך כך מתחוור ומתחדד המסר הגלום בסיפור: עמידתו של אדם בעולם רצופה בקשיים ובקושיים על חיו, על גורלו ועל הקב"ה. התסכול הצורב ביותר הוא כאשר חווה אדם את חיו בתחושת "צדיק ורע לו". המרירות, הכאב והכעס הנצורים הם מנוע היוצר אנרגיה אדירה. וכאן ממש הוא מבחנו הגדול של האדם, לאן יתעל את האנרגיה העצומה האצורה בקרבו. "הָלוֹא אִם תִּיטִיב – שְׂאֵת, וְאִם לֹא תִיטִיב - לִפְתַּח חֲטָאת רִבְעָ, וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ, וְאַתָּה תִּמְשָׁל בוֹ". קין, אשר מנחתו נדחית על ידי ה' ללא כל סיבה הנראית לעין, הוא בעיני עצמו (ואולי אכן באמת) בבחינת צדיק ורע לו. אין צורך לחפש צידוק, כפי שעשו פרשנינו, לדחיית מנחתו של קין; כי אם המקרא סתם ולא פרש - כנראה שזו בדיוק הייתה כוונתו. כאן טמון המסר של הסיפור במלוא עוצמתו. מנקודת מבטו של קין, כמו גם מנקודת מבטינו, דחיית מנחתו של קין הינה שרירותית לחלוטין. אשר על כן חרונו ונפילת פניו מובנים ומוצדקים. פעמים רבות יש רקע מוסבר ומובן למערכת הנסיבות המביאות אדם אל סף הפשע. אך עם כל זאת אין בכך כדי להסיר, ולו כמלא הנימה, מאחריותו המלאה למעשהו הנפשע. מבחן ההתנהגות המוסרית של האדם אינו כאשר הכל טוב ויפה ומן השמים מאירים לו פנים. דווקא בשעות חשוכות של כעס, ייאוש ותסכול המוצדקים כשלעצמם, שם נבחן האדם, שם נכשל קין. "וַיִּקַּם קַיִן אֶל הָבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ".

